

Naar Noord-Korea met Eddo Hartmann en Carl De Keyzer

Een keuze uit

Gepubliceerd: 20 december 2017

► door: [Joep Eijkens](#)

In deze maandelijks terugkerende rubriek geven we een selectie van min of meer recent verschenen fotoboeken die we graag onder de aandacht brengen. Steeds wordt minstens één van de vermelde titels nader belicht. Deze keer viel de keuze op twee fotoboeken over Noord-Korea: 'Setting the Stage' van Eddo Hartmann en 'DPR Korea – Grand Tour' van Carl De Keyzer.

Noord-Korea behoort tot de minst toegankelijke landen ter wereld, niet op de laatste plaats voor fotojournalisten en andere professionele fotografen uit het Westen. Toch zijn er in de loop der jaren verschillende serieuze fotoboeken over de communistische heilstaat verschenen. Recentelijk konden er twee interessante titels aan toegevoegd worden: 'Setting the Stage' van Eddo Hartmann (1973) en 'DPR Korea – Grand Tour' van Magnum-fotograaf Carl De Keyzer (1958).

Daar beide fotografen erin geslaagd zijn om toegang te krijgen in het extreem geïsoleerde land en er een bijzonder boek over wisten te maken, is voor een belangrijk deel te danken aan de medewerking van de Koryo Group. Deze Brits-Chinese instelling streeft ernaar het onderlinge contact tussen inwoners van Noord-Korea en de rest van de wereld te bevorderen via toerisme, cultuur, sport en humanitaire projecten.

Je hoeft maar even door beide boeken te bladeren om te zien dat de verschillen groter zijn dan de overeenkomsten. Niet zo vreemd als je naar eerder gemaakt werk van beide fotografen kijkt. Om met Hartmann te beginnen: de Amsterdamse fotograaf debuteerde in 2012 met het boek 'Hier woont mijn huis'. Hij gaf hierin een aangrijpend beeld van het al jaren leegstaande, vervuilde herenhuis dat hij in zijn jeugd samen met zijn broer en moeder ontvlucht was na de zoveelste geweldsuitbarsting van zijn vader.

Ging het hier om een uitgesproken autobiografisch onderwerp, met zijn Noord-Korea-project betrad Hartmann een totaal onbekende wereld. Van meet af aan was duidelijk dat hij andere wegen wilde bewandelen dan zoals hij ze noemt 'reportagefotografen'. Hij fotografeerde met een digitale middenformaat camera op statief en beperkte zijn werkgebied tot de hoofdstad Pyongyang.

Begeleiders •

Hartmann kon niet zomaar gaan en staan waar hij wilde. Hij werd steeds begeleid door twee gidsen die controleerden of de fotograaf niet buiten zijn boekje ging. Zo mocht hij de beeltenis van de Grote Leiders uitsluitend integraal in beeld brengen, dus niet ontsierd door bijvoorbeeld de bovenleiding van een trolleybus.

Hartmann reisde in de periode 2014-2017 vier keer naar Noord-Korea en verbleef er steeds een dag of tien. Het was in zekere zin een reis terug in de tijd. Terug naar de vijftiger jaren toen het platgebombardeerde Pyongyang na de Koreaanse Oorlog opnieuw opgebouwd werd, geheel volgens de communistische richtlijnen en idealen van de Grote Leider Kim Il-sung, de grootvader van de huidige machthebber Kim Jong-un. Het werd een stad met enorme pleinen en andere openbare ruimtes voor militaire parades en massabetogingen, tal van monumenten en bouwwerken gedomineerd door politieke leuzen. Kortom, een stad als een overdonderend decor ter meerdere eer en glorie van de Grote Leider.

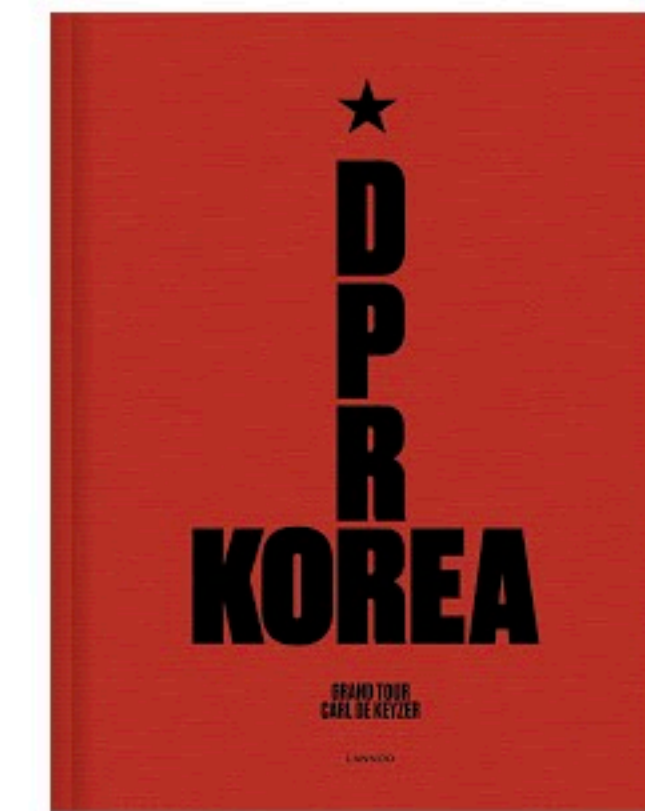
Filmset •

Hartmann had vaak het gevoel alsof hij in een filmset rondliep en zo ziet een deel van de 75 prachtig gedrukte, rijk gedetailleerde foto's in het boek er ook uit. De architectuur, de straten, de metrostations, ze ademen een vaak kille, onwezenlijke, soms volstrekt vervreemdende sfeer. Dat wordt nog versterkt door de leegte – mensen zie je nauwelijks of niet op veel foto's, al of niet vervaagd door de lange sluitertijden waarmee Hartmann gewerkt heeft. Toch heeft hij ook diverse stadsbewoners geportretteerd: in hun eentje, nadrukkelijk geposeerd. Alsof hij wilde zeggen: de onderdanen van de Grote Leider zijn ook individuen, net zoals jij en ik, en meer dan de anonieme figuurtjes op de bekende massafoto's.

Het fraai vormgegeven boek begeleidt een tentoonstelling in Huis Marseille in Amsterdam die nog loopt tot en met 4 maart 2018. Daar zijn ook films te zien die Hartmann in Pyongyang maakte. Zo filmde hij ondermeer de haast spookachtige stad rond middernacht terwijl uit oeveral aanwezige luidsprekers de zelf gecomponeerde muziek en stem klinkt van de Grote Leider – je gelooft haast je ogen en oren niet...

Carl De Keyzer •

Carl De Keyzer bracht in totaal 60 dagen door in Noord-Korea. De meeste foto's maakte hij in het najaar van 2015, de rest in mei en juni dit jaar. Anders dan Hartmann beperkte hij zich niet tot Pyongyang maar reisde door heel het land. Ook hij moest steeds werken onder het wakend oog van begeleidende gidsen. Daardoor heeft hij beslist vele foto's helaas niet kunnen nemen. "Ik heb heel wat tafereel gezien waar je niet bij kunt omdat er voortdurend een gids voor je loopt en een gids achter je", vertelt hij desgevraagd. "Vooral de man voor je is vervelend omdat hij steeds in beeld loopt."

Net zoals Hartmann werkt De Keyzer met digitale middenformaatcamera's maar dan zonder statief. De locaties waar hij mocht fotograferen waren van te voren vastgesteld: "Er was een lijst van 250 plekken, de ene helft in Pyongyang, de andere helft in de rest van het land. Het ging vooral om prestigeprojecten, projecten met een propagandistisch tintje. Toch denk ik dat ik erin geslaagd ben mijn eigen commentaar erbij te leveren, niet agressief, maar licht ironisch."

Tot de onderwerpen die hij mocht fotograferen hoorden scholen, hotels, bloemenshows, circus en theater, sportcentra, monumenten, trouwpartijen, musea, protestantse en katholieke kerken, massale dansfestijnen, militaire parades, metrostations en zelfs een voetbalwedstrijd tussen Noord-Korea en de Filipijnen.

Gebraden kippen •

Erg veel tijd was hem bij zijn bezoeken aan al die verschillende locaties overigens bepaald niet gegund. De Keyzer: "Je kreeg eerst veel revolutionaire uitleg en dan waren er vaak nog maar vijf minuten over om te fotograferen, dus je moest heel snel werken. Het verbaast me eigenlijk dat ik nog een boek vol heb gekregen. Het is wat dat betreft het moeilijkste land dat ik ooit bezocht heb." Lachend: "De gebraden kippen vliegen in het rond maar je mag ze niet opeten."

De Keyzer had overigens niet alleen te maken met zijn begeleiders maar moest zijn foto's ook ter goedkeuring voorleggen aan een instantie. "Van de 18.000 beelden die ik gemaakt heb, had ik er 400 geselecteerd voor het boek. Daarvan zijn er maar drie geweigerd, vermoedelijk omdat ze er niet duidelijk op konden zien of er voldoende respect voor de Leiders uit sprak."

Leporello's •

Zijn boek 'DPR Korea – Grand Tour' bestaat uit twee leporello's en een los index-boekje, tezamen vervat in een stevige communistisch rode omslag. Leporello's zijn nogal kwetsbare dingen, je moet uitkijken dat je niet per ongeluk een niet meteen goed vallende bladzijde dubbelvouwt. En omdat het hier om liggende foto's gaat, vereist het enige handigheid om ze zo plat mogelijk te leggen. Daar staat tegenover dat je naar believen diverse foto's naast elkaar kunt uitklappen, waardoor het nog meer beelden worden van een reis. Bovendien kunnen foto's elkaar zo beïnvloeden.

De Keyzer zelf blijkt voor de opmerkelijke boekvorm gekozen te hebben. "Aanvankelijk dacht ik aan één grote leporello", licht hij toe, "Maar met de 256 foto's die ik geselecteerd had, zou die te dik zijn geworden, dus hebben we er twee van gemaakt." Hij heeft zich door verschillende motieven laten inspireren: "Er zit op de eerste plaats een link in naar het verleden. Korea is een boeddhistisch land. In boeddhistische kloosters zie je accordeonboeken, een soort leporello's tussen twee houders. Om het propagandistische element te versterken dat je in de foto's tegenkomt heb ik gezocht naar een papiersoort die in China gebruikt wordt voor reclamatedrukwerk, papier dat toch dik genoeg is om ervoor te zorgen dat de foto's op de achterkant er niet door heen schijnen."

Zeker, erkent hij, je zou de foto's in een groter boek af kunnen drukken, maar dan zou het boek veel te duur worden. En zo'n soort boek had hij ook niet op het oog. "Het heeft nu meer de vorm gekregen van een fictieve reisgids." En dat past weer bij het licht ironisch bedoelde 'Grand Tour' in de titel.

Vriendelijker •

In 256 foto's heeft De Keyzer het land in beeld gebracht, zoals we dat gewend zijn van andere fotoboeken van zijn hand, onder meer over Congo en Cuba: mensen staan centraal maar ook stad en land krijgen alle aandacht. Verreweg de meeste foto's maakte hij in Pyongyang. De foto's zijn geplaatst in de volgorde waarin ze gemaakt zijn. Zo reis je van dag tot dag mee met de fotograaf en zie je bijvoorbeeld dat hij alleen al op de eerst vermelde reisdag, 16 september 2015, liefst 16 foto's maakte die in het boek terecht kwamen.

Het Noord-Korea van De Keyzer ziet er kleuriger, drukker en vriendelijker uit dan dat van Hartmann. Dat vriendelijke wordt nog versterkt door de fotobijdragen die in het index-boekje staan. De korte tekstjes zijn samengesteld door een medewerker van de hierboven al genoemde Koryo Group en dat verklaart, denk ik, waarom ze zo positief van inhoud zijn voor Noord-Korea.

Tenslotte, in de [Floralienhal te Gent](#) loopt tot 1 april 2018 een tentoonstelling waarin een deel van de foto's uit De Keyzers boek te zien is. Wie geduld heeft en dicht bij huis wil blijven, moet wachten tot medio juni. Dan gaat een uitgebreidere versie van start in de Kunsthal van Museum Helmond.

Eddo Hartmann: Setting the Stage – North Korea. Merel Bem e.a. (t). Uitgeverij Hannibal. ISBN 978-94-9267-715-0. Prijs € 42,50.

Klik op een afbeelding voor een vergroting

Carl De Keyzer: DPR Korea – Grand Tour. James Banfill (t). Boekontwerp Jelle Maréchal. Lannoo. ISBN 978-9401443876. Prijs € 49,99.

Verder verschenen onder meer •

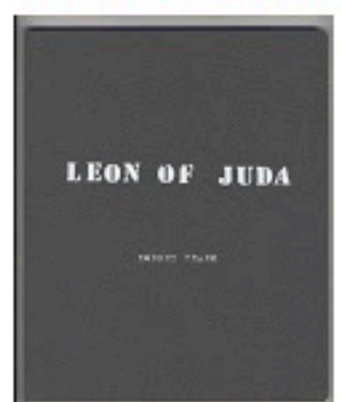
Carla van de Puttelaar: Adornments. Fw: Books. ISBN 978-9490119560. Prijs € 50,-.

Winfried Bullinger: At the Edges of Power. Hubertus von Amelunxen (t). Hatje Cantz. ISBN 978-3-7757-4260-3. Prijs € 63,-.

Robert Frank: Leon of Juda. ISBN 978-3-95829-311-3. Prijs € 27,-.

Meer over: [Editie 2017-4](#) » [Een keuze uit](#) » [Joep Eijkens](#) » [Eddo Hartmann](#) » [Carl De Keyzer](#) » [Congo-Kinshasa](#) » [Cuba](#) » [Documentair](#) » [Fotojournalistiek/pers](#) » [Hatje Cantz](#) » [Noord-Korea](#) » [Robert Frank](#) » [Uitgeverij Hannibal](#) » [Uitgeverij Lannoo](#) »

